

OMAISHOIDON TUEN TOIMINTAOHJE

Naantalin sosiaali- ja terveyslautakunta 19.4.2018§

Sisällys

1. Omaishoidon tuen tarkoitus ja sisältö	2
2. Omaishoidon tuen hakeminen.....	3
3. Palvelutarpeen arviointi	3
4. Hoito- ja palvelusuunnitelma	4
5. Omaishoitajaa koskevat kriteerit.....	4
6. Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoitosopimus	5
7. Omaishoidon tuen hoitopalkkiot ja kriteerit.....	5
8. Omaishoidon keskeytykset	7
9. Omaishoitajalle järjestettävä vapaa.....	8
10. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen.....	9
11. Hoito- ja palvelusuunnitelman ja omaishoitosopimuksen tarkistaminen	9
12. Keskeinen lainsäädäntö ja aiheeseen liittyvä opas.....	9

Lisätietoja:

Kotipalvelut:

Yli 65-vuotiaat henkilöt: –avohuollonohjaaja Kirsi Peijonen puh. 02 4362 785

Vammaispalvelut:

Lapset, nuoret ja alle 65-vuotiaat henkilöt:

– sosiaalityöntekijä Veli-Matti Koski puh. 050 3390 560

– sosiaalityöntekijä Raine Hynninen puh. 044 7334 697

– avohuollonohjaaja Mervi Dahlin puh. 050 0920 331

1. Omaishoidon tuen tarkoitus ja sisältö

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan tulee huolehtia määrärahojen puitteissa. Kunta päättää, missä laajuudessa se järjestää omaishoidon tukea ja kuinka paljon se osoittaa voimavaroja hoitopalkkioihin ja palveluihin. Omaishoidon tukea koskeva lainsäädäntö uudistui 1.1.2006, jolloin tuli voimaan laki omaishoidon tuesta (937/2005, omaishoitolaki).

Naantalin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta on vahvistanut omaishoidon tuen toimintaohjeen. Ohjeen mukaan omaishoidontuki kohdennetaan henkilöille, jotka tarvitsevat eniten hoitoa ja huolenpitoa kotioloissa. Ohjeella ja moniammatillisella hakemusten käsittelyllä pyritään kohtelevaan kaikkia hakijoita yhdenvertaisesti. Ohje tehostaa harkintavallan käyttöä ja auttaa tekemään objektiivisesti perusteltuja ja puolueettomia päätöksiä määrärahojen puitteissa.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoitosopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja kaupungin välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä.

Omaishoitajalla tarkoitetaan hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista (Omaishoitolaki 2 §).

Omaishoidontuen tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteutumista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen (Omaishoitolaki 1 §).

Omaishoitolain 3 § sisältää omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset. Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos

- henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa;

- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla;
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia;
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää;
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

2. Omaishoidon tuen hakeminen

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisesti omaishoidon tukihakemuksella, joka on saatavissa Naantalin kaupungin verkkosivuilta: Sosiaali- ja terveyspalvelut / Hoito- ja vanhuspalvelut / tai Vammaispalvelut/ Omaishoidon tuki. Lisäksi hakemus on noudettavissa Naantalin kaupungin palvelupisteistä puh. 02 4345 111, avohuollonohjaajalta tai vammaispalvelun työntekijöiltä.

Hakemus palautetaan yli 65-vuotiaiden kohdalla kotihoidon avohuollonohjaajalle ja alle 65- vuotiaista vammaispalvelulle. Omaishoidettavaa ohjataan hakemaan Kelan eläkkeensaajan hoitotukea.

3. Palvelutarpeen arviointi

Hakemuksen saapumisen jälkeen viranhaltija tekee työparin kanssa kotikäynnin asiakkaan luo, jolloin selvitetään hakijan hoidon tarve ja hoitajan soveltuvuus omaishoitajaksi. Omaishoidon tukea arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne, sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen kunto ja hoitajan valmiudet omaishoitajan tehtävään. Ratkaiseva tekijä on edellä mainituista seikoista johtuva hoidon sitovuus ja vaativuus.

Omaishoidettavan toimintakykyä ja hoidon sitovuutta arvioidaan tarvittaessa muun muassa toimintakykymittarilla (RAVA), muistitestillä (MMSE) ja laajemmalla muistitestillä (Cerad). Alle 18-vuotiailla arvioidaan hänen toimintakykyään, hoidon tarvetta ja sitovuutta rinnastaen hänet oman ikäryhmän lapsiin tai nuoriin. Arvioinnissa käytetään tarvittaessa apuna muun muassa lapsen ja nuoren kehityksellisten osa-alueiden toimintakyvyn (SPECS) mittaria.

Päätöksenteon tukena voidaan käyttää myös muiden hoidettavan hoitoon osallistuvien henkilöiden ja tahojen asiantuntemusta. Omaishoidettavan terveydentilasta pyydetään tarvittaessa ajantasainen lääkärintodistus tai muu asiantuntijalausunto. Omaishoidontuen hakemusasiat käsitellään moniammatillisesti.

4. Hoito- ja palvelusuunnitelma

Kotikäynnillä laaditaan omaishoidettavalle hoito- ja palvelusuunnitelma. Hoito- ja palvelusuunnitelma lähetetään omaishoidettavalle ja omaishoitajalle allekirjoitettavaksi. Hoito- ja palvelusuunnitelma lähetetään takaisin lähettäjälle.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan (§7):

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö sekä
- miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana

5. Omaishoitajaa koskeva kriteerit

Omaishoidon tukea voidaan myöntää vain, jos hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia (Omaishoitolaki 3 §). Hoitajan tulee olla hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.

Arvioinnissa otetaan huomioon omaishoitajan:

- fyysinen ja psyykkinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito
- toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä toiminnoista
-

Omaishoitajalta voidaan edellyttää lääkärin ja/tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijan lausunto. Omaishoidontuen päätös voidaan tehdä kielteisenä tai muuttaa jo voimassaolevaa sopimusta välittömästi kielteiseksi jos hoitaja ei toimita lääkärintodistusta määräaikaan mennessä.

6. Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoitosopimus

Palvelutarpeen arvioinnin ja haastattelun perusteella tehdään päätös omaishoidon tuen myöntämisestä. **Omaishoidon tuki myönnetään hakemuksen saapumiskuukauden alusta.** Hakijalle lähetetään omaishoidontuki päätös kirjallisena. Myönteisen päätöksen jälkeen laaditaan omaishoitosopimus. Sopimuksessa määritellään sopijapuolten oikeudet ja velvollisuudet ja siihen liitetään hoidettavan hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoitosopimus on niin sanottu toimeksiantosopimus eikä hoitaja ole työsopimussuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Tapaturman sattuessa hoitotyössä, tulee omaishoitajan ottaa yhteys päätöksen tehneeseen viranhaltijaan mahdollisimman pian. Omaishoidon tuen sopimus tehdään toistaiseksi tai erityisistä syistä määräajaksi. Sopimus tarkistetaan tarvittaessa.

7. Omaishoidon tuen hoitopalkkiot ja kriteerit

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu hoidettavan alentuneen toimintakyvyn edellyttämään hoidon ja hoivan tarpeeseen sekä omaishoitajan antamaan hoitoon ja huolenpitoon. Päävastuu omaishoidettavan hoidosta tulee olla omaishoitajalla. Pelkästään asioiden hoito ja kodinhoito eivät ole riittäviä perusteita omaishoidon tuen myöntämiselle.

Hoitajalle maksettava hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan jolloin omaishoidon tukea korotetaan tai alennetaan tarvittaessa. Pysyvien hoitoon vaikuttavien muutosten ensisijainen ilmoitusvelvollisuus on hoitajalla.

Mikäli hoidettava on säännöllisessä päivä- tai työtoiminnassa, päivähoidossa, tai koulussa tai muussa vastaavassa tai vuorohoidossa, se huomioidaan hoitopalkkion suuruudessa (-50€ tai -100€). Hoitopalkkiota ei vähennetä niinä kuukausina, jolloin hoidettava on poissa päivä- tai työtoiminnasta, esimerkiksi koulujen kesäloman aikana.

Omaishoidontuen palkkion määrät ja myöntämiskriteerit ovat 1.1.2017 alkaen seuraavat:

Tukiluokka 1 450,88 €

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat säännöllistä hoitoa ja huolenpitoa ja avun tarve on sitovaa.

- Pääsääntöisesti omaishoidon tuki korvaa säännöllisen päivittäisen, viikoittaisen ja tehostetun kotihoidon. Asiakkaalla on mahdollisuus tukipalveluihin.
- Hoidettava tarvitsee apua ja ohjausta useamman kerran päivässä päivittäistoiminnoissaan ja/tai henkilökohtaiseen hoitoon liittyvissä asioissa.
- **Hoidettava selviää lyhyen aikaan päivittäin yksin eikä tarvitse säännöllisesti apua öisin.**
- Viitteellinen Ravan minimiarvo 2,5 tai MMSE 13–17/30.
- Alle 18-vuotiailla viitteellinen SPECS -arvioinnin pistemäärä 39–51.
- Kun hoidettava on lapsi tai nuori, rinnastetaan hänet oman ikäryhmän lapsiin tai nuoriin hoidon sitovuutta arvioitaessa.

Tukiluokka 2 848,08 €

Tähän tukiluokkaan kuuluvat henkilöt, jotka tarvitsevat runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa ja hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa.

Omaishoidon tuki on vaihtoehto laitoshoidolle, palveluasumiselle tai tehostetulle kotihoidolle. Asiakas voi saada tukipalveluja.

- Hoidettavalla on ympärivuorokautisen hoidon ja tuen tarve eikä hän yleensä voi asua yksin.
- Hoitaja ei voi olla kokopäivätyössä.
- Hoidettava voi olla yksin vain lyhyen aikaa kerrallaan (n. 1 tunti).
- Viitteellinen Ravan minimiarvo 3 tai muistihäiriöistä kärsivillä tulee olla diagnosoitu keskivaikea tai vaikea muistisairaus (MMSE 12/30 tai alle).
- Alle 18-vuotiailla viitteellinen SPECS -arvioinnin pistemäärä 52- 65.
- Kun hoidettava on lapsi tai nuori, rinnastetaan hänet oman ikäryhmän lapsiin tai nuoriin hoidon sitovuutta arvioitaessa.

Hoitopalkkio alennetaan seuraavaan alempaan tukiluokkaan (tukiluokka 1) mikäli hoidettava saa säännöllistä lyhytaikaishoitoa vähintään 7 vrk/kk (ei sisällä lakisääteisiä vapaapäiviä) tai kyseessä on muu vastaava keskeytys omaishoidossa.

Erityistukiluokka 1 341,88 €

Tuki myönnetään saattohoitovaiheessa tai hoidettavan toipuessa vakavasta sairaudesta, edellyttäen että hoitaja jää pois työstä kokopäiväisesti hoitamaan hoidettavaa tai siirtyy työttömyydestä omaishoitotyöhön eikä saa muuta korvausta ansiotulon menetyksestä. Hoidon arvioidaan olevan lyhytaikaista jolloin erityistukiluokan mukaista palkkiota maksetaan enintään puolen vuoden ajalta.

- Hoidettava tarvitsee laitoshoidon tai tehostetun palveluasumisen tasoista hoitoa ja huolenpitoa ja hoitotyö on ympärivuorokautista, erittäin sitovaa ja vaativaa.

- Hoitaja on estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä tai opiskelemasta.
- Hoitajalla ei voi olla vähäistä suurempia työtuloja tai hän ei voi saada vuorotteluvapaalain mukaista vuorottelukorvausta tai sairausvakuutuslain mukaista erityishoitorahaa. Palvelujen määrä ei vaikuta palkkion määrään.
- Rava -indeksi vähintään 3,50 tai muistihäiriöistä kärsivillä tulee olla diagnosoitu vaikea muistisairaus

Kaikissa päätöksissä käytetään tapauskohtaista harkintaa. Omaishoidon tuen hoitopalkkio voidaan sopia edellä mainittuja maksuja pienemmäksi hoitajan esittämän erityisen syyn vuoksi. Omaishoidon tuen asiakkaan on mahdollista saada myös kotihoidon palveluja, jos ne sisältyvät hänen hoito- ja palvelusuunnitelmaansa.

Omaishoidon tuki vähenee kotihoidon käyntien perusteella seuraavasti:

Maksuluokka1	Maksuluokka 2	Maksuluokka 3	Maksuluokka 4	Maksuluokka 5	Maksuluokka 6
kun palvelua	kun palvelua	kun palvelua	kun palvelua	kun palvelua	kun palvelua
5h/kk	6-11h/kk	12-20h/kk	21-29/kk	30-40h/kk	yli 41h/kk
	omaishoidon tuki	omaishoidon tuki	omaishoidon tuki	omaishoidon tuki	omaishoidon tuki
	vähenee 10 %	vähenee 15 %	vähenee 20 %	vähenee 30 %	vähenee 40 %

Omaishoidon palkkio on saajalleen veronalaista tuloa, josta kunta pidättää ennakon. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaislaissa. Palkkio saattaa vaikuttaa muihin maksettuihin etuuksiin (asumistuki, työmarkkinatuki, toimeentulotuki jne.), joten niistä kannattaa neuvotella ko. maksajan kanssa etukäteen. Palkkio maksetaan kuukausittain jälkikäteen kuukauden viimeisenä arkipäivänä. Kunta on velvollinen järjestämään omaishoitajalle tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutuksen.

8. Omaishoidon keskeytykset

Omaishoidon keskeytyksistä on ilmoitettava välittömästi sopimuksen allekirjoittaneelle viranhaltijalle.

Hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä päättää kunta. Esimerkiksi hoitajan sairausloma tai hoitajan osallistuminen kuntoutukseen oikeuttaa palkkion maksamiseen 14 vrk ajalta. Hoidettavan tulee olla kotihoidossa vähintään 16 vrk/kk, jotta omaishoidontuki voidaan myöntää täysimääräisenä.

Omaishoidon keskeytyessä tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytetään kalenterikuukauden (30 päivän) kuluttua.

9. Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Omaishoitajalle järjestettävän vapaan tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista.

- Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Lakisääteinen vapaa sisältää omaishoitajalle annettavaa vapaata täysinä vuorokausina.
- Vapaapäivät voi pitää, kun lomaoikeus on kertynyt. Vapaapäiviä voi kerätä ja pitää ne yhtäjaksoisesti. Vapaat tulee pitää kalenterivuoden aikana. Poikkeuksena joulukuun vapaat, jotka voi tarvittaessa siirtää tammikuulle.
- Vapaan pitäminen ei vaikuta hoitopalkkioon eikä vähennä uusien vapaiden kertymistä. Vastuu vapaan aikaisen hoidon tilaamisesta/järjestämisestä ja omaishoidon vapaiden pitämisestä on omaishoitajalla.
- Omaishoidon vapaat voidaan pitää poikkeuksellisesti tilanteessa jossa hoitaja/hoidettava on joutunut äkillisesti laitoshoidon jaksolle.
- Omaishoitajan pitäessä lakisääteisiä vapaita, omaishoidettavalta peritään laitoshoidon, palveluasumisen ja perhehoidon palveluista Naantalin Sosiaali- ja terveyslautakunnan määrittämä asiakasmaksu.

Oikeutta lakisääteiseen omaishoitajavapaaseen ei kerry sellaiselta kalenterikuukaudelta, josta hoidettava on ollut vähintään 15 vuorokautta poissa omaishoidosta hoitajan vapaan vuoksi esim. perhehoidossa, palveluasumisessa tai laitoshoidossa (ei koske omaishoidontuen lakisääteisten vapaiden pitämistä). Omaishoitajan vapaa voidaan järjestää lyhytaikaishoidolla, omaishoidon palveluseteleillä, perhehoitona tai sijaishoitona. Hoidosta voidaan periä asiakasmaksulain ja -asetuksen mukaiset sekä kunnan päättämät maksut tai sopia palvelujen maksuttomuudesta.

- Lyhytaikaishoidolla tarkoitetaan ennalta suunniteltua hoitojaksoa laitoshoidossa tai tehostetun palveluasumisen yksikössä.
- Omaishoidon vapaan palvelusetelin avulla on mahdollista järjestää omaishoidettavan kotiin hoitaja omaishoitajan vapaan ajaksi. Vapaan järjestämistä varten on mahdollista saada 24 seteliä kuukaudessa (8 seteliä = 1 pv = 8 h/pv). Palvelua voidaan myöntää arkipäiville klo 8-22

väliselle ajalle. Palveluntuottaja valitaan Naantalin sosiaali- ja terveystalouden hyväksymältä yksityisten palveluntuottajien listalta.

- Perhehoidolla tarkoitetaan lyhytaikaista, joko osavuorokautista tai kokovuorokautista hoivaa ja huolenpitoa, joka tapahtuu perhehoitajan kodissa.
- Sijaishoito järjestetään omaishoidettavan kotiin siten, että kotiin palkataan toimeksiantosopimuksella sijaiseksi vähintään 18 vuotta täyttänyt henkilö omaishoitajan vapaan ajaksi. Sijaisen ei tarvitse olla hoidettavan omainen tai muu läheinen. Omaishoitajan sijaista koskevat samat vaatimukset kuin varsinaiseksi omaishoitajaksi hyväksyttävää. Jos omaishoitajan vapaat järjestetään toimeksiantosopimuksen avulla, sijaiselle maksetaan 50 €/vrk palkkio kuitenkin korkeintaan 3vrk/kk.

10. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

- Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan (30 kalenteripäivää) yhden kuukauden kuluttua.
- Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.
- Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista käy tarpeettomaksi (pitkäaikaishoito, kuolema).

11. Hoito- ja palvelusuunnitelman ja omaishoitosopimuksen tarkistaminen

Hoito- ja palvelusuunnitelmaa tarkistetaan, kun hoidon tarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia. Omaishoitajalla on velvollisuus ilmoittaa näistä muutoksista asiaa hoitavalle viranhaltijalle.

12. Keskeinen lainsäädäntö ja aiheeseen liittyvä opas

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/ 1301

Laki omaishoidon tuesta 2.12.2005/937

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 24.7.2009/569

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812

Opas kuntien päättäjille/ Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:30